

Голові разової спеціалізованої вченої
ради у Дніпровському національному
університеті імені Олеся Гончара
доктору політичних наук, професору,
професору кафедри міжнародних відносин
Висоцькому Олександрю Юрійовичу

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата історичних наук, доцента кафедри міжнародних відносин, доцента кафедри міжнародних економічних відносин Університету митної справи та фінансів Грачевської Таміли Олександрівни на дисертаційну роботу Коптева Олександр Сергійовича «Технології міжнародних відносин України», подану до захисту до разової спеціалізованої вченої ради у Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Актуальність теми дисертації, зв'язок з науковими програмами, темами

У сучасному світі впливовість на міжнародній арені та можливість держав забезпечувати свої національні інтереси залежить не лише від їх політичного, військового та економічного потенціалу, а й від їх підтримки іншими акторами, що особливо є важливим у процесі ухваленні рішень під час роботи міжнародних організацій та форумів. Такий стан речей вимагає від кожної держави не лише створення сприятливих умов для забезпечення власного розвитку в різних сферах та національної безпеки, а й створення ефективного арсеналу інструментів та технологій реалізації зовнішньої політики та розвитку міждержавного співробітництва як у двосторонньому, так і багатосторонньому форматах. Особливо актуальним це є для України на сучасному етапі, адже в умовах неспровокованої російської агресії отримання

підтримки та допомоги від іноземних партнерів зокрема, й забезпечення збереження державності в цілому, в значній мірі залежить від спроможності об'єктивно доводити до відома світової громадської інформацію про події, які відбуваються на її території, та наводити аргументи на користь позиції саме України, що передбачає використання різноманітних технологій та конкретних алгоритмів розвитку міжнародного співробітництва.

Актуальність дисертації визначається потребою дослідити та концептуалізувати чинники та шляхи активізації різних форм співробітництва України з суб'єктами міжнародних відносин завдяки широкому залученню технологій реалізації зовнішньої політики та міжнародного співробітництва.

Тема дисертаційної роботи безумовно є актуальною та гармонійно вписується в сучасний вітчизняний та світовий науковий дискурс. Результати дослідження, отримані завдяки використанню системного аналізу технологій міжнародних відносин, залучення яких є дієвим у процесі покращення міжнародного іміджу держави, а також для розвитку та зміцнення міжнародного співробітництва України під час великої війни з РФ, мають як теоретичне, так і прикладне значення.

Тема та зміст дисертаційного дослідження має зв'язок з науковими програмами та темами. Воно здійснене в межах науково-дослідної тематики кафедри міжнародних відносин Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара «Сучасні міжнародні відносини в епоху цифрової комунікації», державний реєстраційний № 0122U001331.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Для роботи, яка складається з трьох розділів, притаманним є ґрунтовний аналіз широкого кола нормативно-правових документів та наукових досліджень, присвячених задекларованій темі. Автор дисертації послідовно та ретельно здійснив системний аналіз комплексу технологій міжнародних

відносин, які застосовуються Україною на сучасному етапі, сфокусувавши увагу на потенціалі їх застосування в кризових умовах з метою їх подолання та створення більш привабливих умов для розвитку партнерства нашої держави з іншими акторами міжнародних відносин.

У **першому розділі**, що має назву «Теоретико-методологічні засади технологій міжнародних відносин», було охарактеризовано існуючі наукові підходи до дослідження широкого комплексу технологій міжнародних відносин; особлива увага була сконцентрована на аналізі технологічного підходу як методологічно-концептуальної основи дослідження сучасних міжнародних відносин України; було продемонстровано синергетичний складник варіативної динаміки технологій міжнародних відносин в поглядах представників реалізму і ліберального підходу. Автор дослідив передумови та причини формування технологічного підходу та поширення його в українських наукових колах, а також можливості його застосування в умовах, коли міжнародний простір для України поляризується переважно в координатах друг-ворог.

Другий розділ, який має назву «Інтенціональність технологій міжнародних відносин України», був сконцентрований на аналізі особливостей соціально-психологічного впливу технологій міжнародних відносин та визначенні головних проблем, що виникають в процесі їх застосування.

Всебічно та ґрунтовно було розглянуто можливості залучення різноманітних технологій з метою конструювання та покращення міжнародного іміджу держави, формування та підвищення до неї довіри серед різних акторів міжнародних відносин, зокрема отримання соціально-економічної та політичної підтримки. У цьому контексті було наголошено на доцільності залучення іміджевих та інформаційно-психологічних технологій.

У цьому розділі також були дослідженні суб'єкти реалізації технологій міжнародних відносин сучасної України, які активно долучаються до

здійснення зовнішньої політики України (лідери думок, представники державних органів влади та громадянського суспільства). Автором також було досліджено суб'єктно-об'єктний вимір технологій міжнародних відносин. Це дозволило охарактеризувати різні підходи, які використовуються під час визначення ролі суб'єктів та об'єктів, що функціонують в рамках міжнародних відносин.

Третій розділ роботи має назву «Провідні сучасні технології міжнародних відносин України» й присвячений характеристиці провідних технологій міжнародних відносин, які активно застосовуються Україною на сучасному етапі. До них автор зарахував наступні складники: технології публічної дипломатії, інформаційно-комунікативні технології, легітимаційні та іміджеві технології.

У цьому розділі було визначено, що вагомий вплив на розвиток міжнародних відносин України в умовах великої війни з РФ мають легітимаційні та іміджеві технології, які дозволяють підвищити ефективність співробітництва з тими державами, з якими Україна не має розвинутих відносин, зокрема з країнами Глобального Півдня.

У процесі роботи над цим розділом було з'ясовано, що з початком повномасштабного вторгнення російських окупантів в Україну, простежується розширення використання інформаційно-комунікативних технологій, які розраховані на широку та різноманітну аудиторію. У зв'язку з цим автор цілком обґрунтовано дійшов до висновку про необхідність поглиблення процесу цифровізації зовнішньої політики України на сучасному етапі, що дозволить значно покращити її міжнародний імідж.

Важливо також наголосити на тому, що в цьому розділі також детально було проаналізовано сучасний стан та потенціал використання технологій публічної дипломатії України, одним із основних завдань якої є підвищення

інформованості та знань у світі про Україну та формування позитивного ставлення до неї.

Достовірність та наукова новизна отриманих результатів дисертаційного дослідження, повнота їх викладу в опублікованих працях

Ретельне опрацювання нормативно-правових документів та наукових праць та продуманий алгоритм проведення дослідницької роботи з застосуванням відповідних наукових методів дозволяє стверджувати про високий рівень достовірності отриманих результатів дисертаційного дослідження. Наукові положення, представлені в дисертаційному дослідженні, висновки й рекомендації, є цілком самостійними й науково-цінними. Використання концепцій, текстів, ідей інших дослідників супроводжуються посиланнями на відповідні наукові джерела й оформленні згідно з чинними вимогами та стандартами.

Значна кількість положень, представлені у дисертації, характеризуються науковою новизною. Авторська позиція здобувача є чіткою й представленою належним чином. Так, автором було всебічно здійснено комплексний аналіз провідних технологій, які застосовуються Україною в процесі розвитку міжнародних відносин, досліджено специфіку наукових підходів щодо інтерпретації потенціалу та шляхів використання різних технологій в міжнародних відносинах, охарактеризовано процес взаємодії легітимізаційних та іміджевих технологій в практиці міжнародних відносин України, що в значній мірі визначається ступенем відповідності іміджу та образу провідних учасників зовнішньої політики України.

Найбільш важливе значення з теоретичної та практичної точок зору мають положення наукової новизни дисертаційної роботи, що стосуються:

- дослідження провідних сучасних технологій міжнародних відносин України;

- окреслення синергії впливу легітимаційних та іміджевих технологій сучасних міжнародних відносин України, що залежить від ступеня персоніфікованої конгруентності іміджу та образу головних акторів зовнішньої політики України

Таким чином, вищезазначене дозволяє зробити висновок про достовірність положень та високий рівень наукової новизни, достатньо високу обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації.

Практичне значення і впровадження отриманих результатів дослідження

Висновки та теоретичні положення, які були сформульовані в дисертаційній роботі, можуть сприяти подальшому розвитку теорії та практики міжнародних відносин, зокрема в контексті реалізації зовнішньої політики України у сучасних умовах. Здійснене дослідження технологій міжнародних відносин України дозволяє визначити чинники та специфіку їх застосування в різних ситуаціях, що дозволить в цілому підвищити рівень ефективності зовнішньої політики України в умовах неспровокованої російської агресії.

Результати, отримані в процесі проведення дисертаційного дослідження, можуть бути застосовані у практичній діяльності Міністерства закордонних справ України, державних установ та відомств, що займаються формуванням та реалізацією зовнішньої політики та дипломатії нашої держави.

Матеріали дисертації можуть бути залучені для здійснення доповнення та оновлення матеріалів таких навчальних дисциплін як «Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах», «Теорія міжнародних відносин», «Сучасні міжнародні відносини», «Зовнішня політика України», «Міжнародні політичні комунікації», «Політологія міжнародних відносин», «Теорія прийняття політичних рішень» та «Система міжнародної безпеки».

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації

Підкреслюючи в цілому високий науковий рівень виконаної роботи, водночас варто зупинитися на окремих положеннях і висновках О.С. Коптева, які мають дискусійний характер або потребують додаткового обґрунтування.

По-перше, у дисертації значна увага приділяється дослідженню технологій міжнародних відносин та їх використанню для підвищення впливовості держави на міжнародній арені, однак варто було більш детально зупинитись на аналізі факторів, мотивів, які впливають на їх застосування в конкретних зовнішньополітичних ситуаціях.

По-друге, зважаючи на ситуацію, в якій опинилась Україна внаслідок повномасштабного російського вторгнення, доцільно було більш ґрунтовно в дисертаційній роботі охарактеризувати перспективи використання Україною такої технології міжнародних відносин як «технологія союзницького зв'язування», яка на міждержавному рівні передбачає укладання двосторонніх та багатосторонніх угод, а на інституційному рівні – отримання підтримки міжнародних організацій щодо вирішення конкретних проблем.

По-третє, дисертаційне дослідження значно виграло б, якби у ньому більша увага була приділена характеристиці технологій міжнародних відносин, які доцільно залучати у практику зовнішньої діяльності неурядових організацій, що виступають важливими суб'єктами реалізації публічної дипломатії України у XXI столітті.

По-четверте, у дисертації ретельно та фахово представлена характеристика та здійснена класифікація технологій міжнародних відносин України, втім доцільно було б більш широко проаналізувати конкретні ситуації, в першу чергу кризові, крізь призму застосування в процесі їх розгортання конкретних технологій та ефективності їх застосування (наприклад, під час інциденту на острові Тузла, події у Криму у 1992-1994 рр.).

По-п'яте, доцільно було б більше уваги приділити діяльності Українського інституту, зокрема аналізу технологій, які б доречно використовувати цій інституції для промоції України на міжнародній арені, що позитивно позначиться на її пізнаваності в світі та покращить її міжнародний імідж.

Ознайомлення з текстом дисертації дає підстави зробити висновок, що вона є цілісною та завершеною. Наведені зауваження носять виключно рекомендаційний характер та не ставлять під сумнів отриманні ґрунтовні наукові результати та не впливають на загальні позитивні враження від дисертації О.С.Коптева.

Вказані недоліки та дискусійні положення не стосуються актуальності, наукової новизни та практичного значення отриманих результатів дисертаційного дослідження. Наведені зауваження покликані окреслити подальші перспективні напрямки розробки проблематики даної дисертаційної роботи.

Загальний висновок і оцінка дисертації

Детальний розгляд та аналіз положень, викладених в дисертаційному дослідженні, дозволяє зробити висновок, що дисертаційна робота Коптева Олександра Сергійовича є послідовним, завершеним та науково цінним дослідженням, що має достатньо високу ступінь обґрунтованості основних положень та висновків.

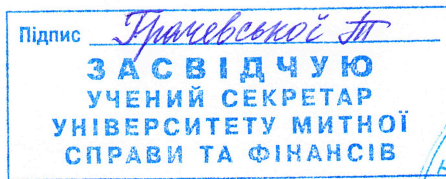
За актуальністю поставлених завдань, змістовністю, науковим рівнем проведеного дослідження і практичною значимістю результатів дисертаційна робота О.С. Коптева «Технології міжнародних відносин України» відповідає галузі знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44. Автор дисертації Коптев Олександр Сергійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

Офіційний опонент

Кандидат історичних наук,
доцент кафедри міжнародних відносин,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Університету митної справи та фінансів

Таміла ГРАЧЕВСЬКА

Корегіона Т. В.

